

HaKtav V'HaKabbalah: For He Is A Prophet!

Parashat Vayeira 5779

R' Yisroel Meir Rosenzweig - enrosenzweig@gmail.com

1. Rambam [1135-1204, Spain, Egypt], Hil' Ishut 1:1 [translation by Eliyahu Touger]

קודם מתן תורה היה אדם פוגע אשה בשוק אם רצה הוא והיא לישא אותה מכניסה לביתו ובוועלה בינו לבין עצמו ותהיה לו לאשה, כיון שנתנה תורה נצטוו ישראל שאם ירצה האיש לישא אשה יקנה אותה תחלה בפני עדים ואחר כך תהיה לו לאשה שנאמר (דברים כ"ב) כי יקח איש אשה ובא אליה.

Before the Torah was given, when a man would meet a woman in the marketplace and he and she decided to marry, he would bring her home, conduct relations in private and thus make her his wife. Once the Torah was given, the Jews were commanded that when a man desires to marry a woman, he must acquire her as a wife in the presence of witnesses. [Only] after this, does she become his wife. This is [alluded to in Deuteronomy 22:13]: "When a man takes a wife and has relations with her...."

2. Rambam [1135-1204, Spain, Egypt], Hil' Melachim 9:7-8 [translation by Eliyahu Touger]

ז - אין בן נח חייב על אשת חברו עד שיבא עליה כדרכה אחר שנבעלה לבעלה, אבל מאורסה או שנכנסה לחופה ולא נבעלה אין חייבין עליה, שנאמר והיא בעולת בעל, במה דברים אמורים בבן נח שבא על בת נח, אבל עכו"ם הבא על הישראלית בין כדרכה בין שלא כדרכה חייב, ואם היתה נערה מאורסה נסקל עליה כדיני ישראל, בא עליה אחר שנכנסה לחופה ולא נבעלה הרי זה בחנק כדיני ישראל, אבל אם בא על אשת ישראל אחר שנבעלה הרי זה כמי שבא על אשת עכו"ם חבירו ויהרג בסייף.

ח - בן נח שייחד שפחה לעבדו ובא עליה הרי זה נהרג עליה משום אשת חבירו, ואינו חייב עליה עד שיפשט הדבר ואמרו לה העם זו דבית עבד פלוני, ומאימתי תחזור להתירה משיפרישנה מעבדו ויפרע ראשה בשוק, ומאימתי תהיה אשת חבירו כגרושה שלנו משיציאנה מביתו וישלחנה לעצמה, או משתצא היא מתחת רשותו ותלך לה, שאין להם גירושין בכתב, ואין הדבר תלוי בו לבד, אלא כל זמן שירצה הוא או היא לפרוש זה מזה פורשין.

7 - A gentile is not executed for adultery with his colleague's wife unless they engage in relations in the normal manner after she had engaged in relations with her husband at least once. However, if she was merely consecrated or had undergone a wedding ceremony, but had never engaged in relations with her husband, one is not liable for engaging in relations with her, as Genesis 20:3 states: 'For she has been possessed by her husband.' When does the above apply? When a gentile engages in relations with a gentile woman. However, a gentile who engages in relations with a married Jewess is liable whether their relations were carried out in a normal or abnormal manner. Similarly, a gentile who engages in relations with a Jewish maiden who has been consecrated is stoned to death because of her as is the law regarding Jews. If he engages in relations with her after she has undergone the wedding ceremony, but has not engaged in relations with her husband, he is strangled to death as is the Jewish law. However, if he engages in relations with a Jewish woman after she engaged in relations with her husband once, he is sentenced to be executed by decapitation as if he had engaged in relations with a gentile woman.

8 - A gentile who singles out one of his maid-servants for one of his slaves and, afterwards, engages in relations with her is executed because of her for violation of the prohibition against adultery. However, he is not liable for relations with her until the matter has become public knowledge and everyone refers to her as 'the wife of X, the slave.' When do relations with her become permitted again? When he separates her from his slave and uncovers her hair in the market-place. When is a gentile woman considered divorced? When her husband removes her from his home and sends her on her own or when she leaves his domain and goes her own way. They have no written divorce proceedings. The matter is not dependent on the man's volition alone. Whenever he or she decide to separate, they may and then, are no longer considered as married.

3. R' Yaakov Tzvi Mecklenburg [1785 - 1865, Germany, Russia], HaKtav V'HaKabbalah, Bereishit 20:7

- 1 (ו) השב אשת האיש כי נביא הוא. לרבותינו (מכות ט') דבור זה הוא לסתור טענת אבימלך שהצדיק נפשו לסבת אמרם
- 2 אחותי היא כי לפי המבואר (לעיל י"ב י"ג) דאמירת אחותי היא הגירושין הגמורים לדינא דבני נח ונעשית פנויה ומותרת לכל
- 3 אדם, א"כ טענת אבימלך טענה גדולה היא, למה נגזר עליו עונש מיתה? הנה לסתור טענה זו בא המאמר, השב אשת האיש כי
- 4 נביא הוא, לומר טענתך טענה צודקת אם אשת הדיוט, אבל להיותה אשת נביא אין לך טענה מספקת להפטר מעונש, כי אף
- 5 דלדין בני נח הותר קשר האישות באמירה בעלמא, דבגלוי דעת בעלמא די להו שאין רצונם עוד בהתקשרות האישות, מ"מ
- 6 מצד אברהם להיותו נביא הדבוק בהתהלכות דרכי השם ובמעלות נפשיות לקיים מצות התורה (כמאמרם קיים א"א כל התורה
- 7 כולה) לא היתה חשובה מגורשת גמורה, כיון שלא כתב לה ספר כריתות, ובאמת בשלחו את הגר למאמר שרה נאמר וישלחה,
- 8 דתרגם יב"ע, ופטרה בגיטא, אמנם בשרה שלא רצה אברהם לגרשה גרושין שעפ"י דין תורה, גם לא היה אפשר לו לפטרה
- 9 בכל פעם בגט להיותו נוסע ממקום למקום בארץ לו לא, ורק להצלת נפשו לרוע אנשי המקום היתה השעה דוחקתו והכריחו
- 10 להתיר קשר האישות לכל הפחות לדינא דב"נ, אף שאינה גירושין גמורים לדין תורה, ולפי זה היתה שרה מגורשת ואינה
- 11 מגורשת, מגורשת מדין ב"נ, ואינה מגורשת מדין תורה, הנה להיותה מגורשת מדין ב"נ באמת חשובה מגורשת לכל אדם מבני
- 12 נח, אבל לאבימלך, להיותו מחזיר עליה לשאול אם אשתו היא, ומסבתו היתה השעה דוחקת לאברהם להתיר קשר האישות
- 13 עכ"פ לפי דין ב"נ, הדין נתן לחשוב אותה לאבימלך כאינה מגורשת, כמו שהוא ע"פ ד"ת. ונימא שלא אתני' לי מעשיו
- 14 לאבימלך כדי שלא יהא חוטא נשכר, ולא ליתנהי מאיסורא (דמיון לזה, איסור שנתבטל במזיד אף שהוא מותר לכל אדם, מ"מ למבטל עצמו או למי שנתבטל בשבילו איסור שרי' עליה, וכבר מצאנו שדין ב"נ משתנה בין היותו לב"נ אחר להיותו בין ב"נ לישראל, דב"נ הבא על אשת חבירו אינו חייב עד שיבא עליה כדרכה, ודוקא אחר שנבעלה לבעלה תחלה, אבל נערה המאורסה, או נכנסה לחופה ולא נבעלה אין ב"נ חייב עליה כשהיא בת נח, אבל ב"נ שבא על נערה מאורסה בת ישראל, או אחר שנכנסה לחופה אף שלא נבעלה, חיי עליה ב"נ אף בלא עליה שלא כדרכה דבדינא ישראל דינינן ליה כבסנהדרין נ"ו ב' וברמב"ם פ"ט ממלכים ה"ז, הכא נמי כיון דמצד

15 אברהם איננה מגורשת מדין תורה, ראוי הוא דלאבימלך להיותו המסבב לגירושין דב"נ, להיות נידון כדין תורה להחשיבו
 16 בעיניו כאשת איש - ואנשי מעלה ההולכים בדרכים הנעלים מדיני ב"נ, לא היה נעלם בדור ההוא כי בית מדרשו של שם ועבר
 17 היה מפורסם, וגם חנוך שנאמר עליו ויתהלך חנוך את האלקים, אמר עליו החכם הקדמון פילון העברי, שהשתדל חנוך הרבה
 18 להכניס בני אדם תחת כנפי השכינה, וחבר להם דתות הדומים כמעט לתורת משה, ואחרי שמציאות גדולי מעשה כאלה היה
 19 נודע בעולם, אין תימה אם נדון לפעמים את ההדיט לפי תורת אנשי מעלה),
 20 והתבונן על שנוי לשון המקרא, שמתחלה אמר על שרה והיא בעולת בעל, וכאן קראה אשת איש, כי מתחלה מדין ב"נ אתא
 21 עלי' דבדידהו החיוב בבעולת בעל דוקא, לכן אמר בה והיא בעולת בעל, אמנם השתא דמצד דין תורה בא לחיבו, ואף בשלא
 22 היתה בעולת בעל איסור אשת איש שרי' עלה לכן קראה אשת איש, הכי נראה לדעתי טעם מקרא זה לדעת התלמוד (מכות ט')
 23 שאמרו אשת נביא הוא דתיהדר דלאו נביא לא תיהדר, אלא וגו' ודקאמרת הגוי וגו'. הלא הוא אמר וגו' נביא וממך למד וגו'
 24 מכאן שב"נ נהרג שהיה לו ללמוד ולא למד, ע"כ כלומר שהיה לו ללמוד שיש הבדל גדול בין הדיט לנביא ושיש חילוק בין
 25 המשתדל להתיר האישות לאינו משתדל, ואומר מותר קרוב למזיד הוא כדבא (עיין בטורי אבן לחגיגה ד"ג שהוכיח דהאבות
 26 קצת דין ישראל עליהם, אף שמימי אברהם יצאו מכלל ב"נ מ"מ לכלל ישראל לא באו) והנה רש"י פירש שם שהיה ללמוד
 27 דרך ארץ, כבר הרבה להקשות עליו הריטב"א בחידושו שם, ומ"ש הריטב"א שם אע"ג דאומר מותר בעלמא חייב שאני הכא
 28 שעשה ע"פ נביא, היינו אלו אמר לו הנביא באמת וכו' ע"ש, ולא הבינותי דא"כ מלת נביא דקרא יורה על הפך המכוון להודיעו
 29 שהיא אשת איש: ובסוף פרק החובל למדו רבותינו ממקרא זה שהמבייש את חברו, אף על פי ששלם לו דמי בשתו לא נמחל לו
 30 עד שיפייסנו ויבקש ממנו מחילה על שציערו בבשתו, נראה שלא פירשו מלת השב ענין חזרה (צוריקק געבען) ענין השתנות
 31 הנושא ממה שממנו למה שאליו, דא"כ מה כי נביא הוא שאמר אחריו, וכי בשאינו נביא אינו מחוייב להחזירה, אבל פירשו
 32 השב ענין נחת מרגוע והשקטה כמו בשובה נחת תושעון, משיבת נפש, מנחה ישיבו (תהלים מ"ב) שהמנחה משקטת רוח
 33 המקבל, וטעם השב פייס בדברי נחת את האשה עד שתמצא מרגוע בנפשה והשקטה ברוח על מה שנצטערה בבשתה להיות
 34 נלקח בחזקה מיד בעלה ליד איש זר (בעזאנפטיגע, בערוהיגע) ולהגדיל חיוב פיוסו, אמר כי נביא הוא, שהוא אשת האיש
 35 מגדולי המעלה והחשיבות, לכן בשתה מרובה מאוד, וחיוב הפיוס לפי ערך חשיבותה, והסמ"ע בחוהמ"ש סי' תכ"ב וכן בתוי"ט
 הבינו חיוב הפיוס מן ויתפלל בעדך, כלומר שיפייסנו כדי שיתפלל.

R' Eliyahu Munk translation

In our situation also, the fact that Sarah had been married to a Jewish husband meant that it was not good enough for Avimelech to content himself with some hasty declaration by either Avraham or Sarah that she was divorced; he should have made certain that Sarah had obtained a bill of divorce before taking her as his wife (even if she had been agreeable).

[I confess that I do not understand the whole debate seeing that nowhere did Sarah agree to this union so that in effect Avimelech was trying to rape her. Ed.]

4. R' Yom Tov Asevilli - Ritva [1260s - 1320s, Spain], Makkot 9b

מכאן לבן נח שנהרג על שהיה לו ללמוד ולא למד. פירש"י ז"ל שהיה לו ללמוד דרך ארץ ולא למד, ופשוטו של לשון הכי משמע דהא על דרך ארץ דרב שמואל בר נחמני מייתי לה, אבל קשה מאוד חדא דא"כ תיקשי סוף סוף לרבא דהא משמע דדוקא על שלא למד דרך ארץ הוא שנתחייב אבימלך אבל לא על הביאה דשמע מינה דאומר מותר אנוס דא, ועוד דהיכן מצינו שנצטוו בני נח ללמוד דרך ארץ שהרי לא אמר זה שום חכם בפ' ד' מיתות דשקל וטרי תלמודא טובא במה שנצטוו, לכן נ"ל דאנן הכי קאמרינן דאבימלך נתחייב בעבירה זו של שרה על אומר מותר שהוא קרוב למזיד לפי שהיה לו ללמוד דרך ארץ ולא למד, דאלמלא כן אע"ג דאומר מותר דעלמא חייב שאני הכא שעשה על פי נביא אלו אמר לו הנביא באמת, אבל אברהם לא אמר לו באמת אלא לפי מה שלמד ממנו וא"כ הוה ליה עדות אברהם כמאן דליתיה שאין טוענין בו כלום לאבימלך כי הוא הטעה עצמו בשלא למד דרך ארץ והרי דינו כאומר מותר דעלמא דהוא חייב לרבא, והכא ה"פ מכאן לבן נח שנהרג על שבע מצות שלו בטעות היה לו ללמוד ולא למד, כנ"ל.

5. R' Meir Simcha of Dvinsk [1843 - 1926, Lithuania], Meshech Chochma, Bereishit 20:7

(ז) ועתה השב את אשת האיש כי נביא הוא. הכוונה, דבן נח אינו צריך גירושין, רק בפרישתו או בפרישתה סגי, וכמפורש בירושלמי פרק קמא דקידושין. והכא מדלא אמר האמת שהיא אשתו בעת לקח אותה אבימלך, הלא אין רצונו שתהיה אשתו והוה כגירושין. לכן קאמר "כי נביא הוא", ויודע שאתה תחזירנה לו, לכן שתק, אבל עדיין היא אשתו, שלא פירש ממנה.